ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00110 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

26.9.2023

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: U 40/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kuljetuspalveluiden kasvihuonekaasupäästöjen laskemiselle

Älykkään liikenteen verkosto ITS Finlandin lausunto valtioneuvoston kirjelmään U 40/2023 eduskunnalle.

ITS Finland toimii digitaalisen liikenteen ja kuljetuksen kehittämisen yhteistyöfoorumina kooten hallinnon, tutkimuksen ja elinkeinoelämän toimijat yhteen. ITS Finland on voittoa tavoittelematon asiantuntijaverkosto, johon kuuluu yli 100 jäsenorganisaatiota, joissa työskentelee yli 30 000 työntekijää. Yhdistyksen tavoitteena on edistää liikenteen digitalisaation ja uusien palvelujen toteuttamisen yleisiä edellytyksiä sekä tehdä tunnetuksi tieto- ja viestintätekniikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

ITS Finland ry on älykkään liikenteen verkosto, jonka vuoksi lausuntomme koskee ensisijaisesti älykkään liikenteen toimialaan, suoraan tai välillisesti, liittyviä näkökulmia. Viime vuosina verkostossamme ovat korostuneet älyliikennepainotusten rinnalla liikennejärjestelmän kestävyys, ja erityisesti digitalisaation mahdollisuudet yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Päästöjen aiheuttama ilmaston lämpeneminen on ihmiskunnan suurin haaste. Liikenne on puolestaan taakanjakosektorin suurin päästöjen aiheuttaja, ja samanaikaisesti myös haastavin päästöjen vähentämisen näkökulmasta.

Julkisen sektorin keskeinen tehtävä on huolehtia, että päästöttömät ratkaisut ovat liikkumis- ja kuljetuspalvelujen käyttäjille houkuttelevampia kuin päästöjä aiheuttavat vaihtoehdot. Tässä tehtävässä luotettava tietopohjainen päätöksenteko on avainasemassa, jota omalta osaltaan myös komission ”CountEmissions EU” -aloite edistää.

CountEmissions EU ja liikenne

Euroopan komissio julkaisi 11.7.2023 ”CountEmissions EU” -ehdotuksen, jolla on tarkoitus luoda yhteinen viitekehys tavara- ja matkustajaliikenteen kasvihuonekaasupäästöjen laskentaa ja raportointia varten. EU-ehdotuksessa viitataan uuteen kansainväliseen ISO 14083:2023 -päästölaskentastandardiin, joka tullee lähivuosina tutuksi kaikille henkilö- ja tavarakuljetuspalvelujen tarjoajille tavalla tai toisella.

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00110 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

26.9.2023

ITS Finland pitää komission aloitetta kannatettavana, voisi jopa sanoa erittäin kannatettavana. Samoin päästölaskennan kytkeminen kansainväliseen standardiin on erittäin kannatettavaa, se on itse asiassa ainoa järkevä tapa toimia eri liikkumis- ja kuljetuspalvelujen päästöjen vertailtavuuden näkökulmasta. Jotta palveluiden vertailu olisi mahdollista, tulee päästölaskennan perustua luotettavaan, tarkkaan ja vertailukelpoiseen tietoon. Nykyisellään erilaisia standardeja, menetelmiä ja laskentatyökaluja on paljon, eivätkä ne tuota yhteismitallisia ja vertailtavia tuloksia.

”CountEmissions EU” -hankkeen selkeäksi eduksi voi laskea myös sen, että se koskee kaikkia kuljetusmuotoja (tie, meri, lento, raide), jolloin eri kulkumuodot saadaan yhteismitallisen laskennan piiriin.

Asetusehdotuksen mukaan päästöjen laskennassa tulisi priorisoida ensisijaista tietoa, jolla tarkoitetaan suoriin mittauksiin perustuvaa määrällistä arvoa. Tämä on päästötietojen vertailtavuuden kannalta paras vaihtoehto ja pidemmällä tähtäyksellä tavoitteena tulisikin olla ainoastaan ensisijaisen tiedon käyttö. Nykyteknologioilla päästötiedot ovat jo monin paikoin saatavissa reaaliaikaisesti ja tulevaisuudessa lähtökohtana tulisikin olla reaaliaikainen päästötiedon mittaaminen ja hyödyntäminen.

Asetusehdotuksessa pääpaino on päästötiedon standardisoidussa laskemisessa, mutta vaikuttavuuden näkökulmasta tulisi korostaa laskemisen rinnalla tiedon käytettävyyttä ja hyödyntämistä, jossa tiedon saatavuus digitaalisesti on avainasemassa. Komission vaikutusarvioinnissa saatavat hyödyt nojaavat pitkälti käyttäytymisen muutokseen ja kestävämpien kulku- ja kuljetustapojen valintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että päästötieto tulee olla kaikkien toimijoiden saatavilla mahdollisimman helposti ja luotettavasti jo siinä vaiheessa, kun käyttäjät tekevät valintojaan liikkumistavan tai kuljetustavan suhteen.

Ehdotuksen kansallisessa vaikutusarvioinnissa on todettu, että päästövaikutusten esille tuominen voi vaikuttaa jossain määrin kuljetusalan kilpailuun ja markkinaosuuksiin sekä kuljetusmuotojen sisällä, että niiden välillä. Lisäksi todetaan, että tarkempi vaikutusten arviointi tulisi kuitenkin laatia Suomen olosuhteissa. Tämän osalta on syytä todeta, että isossa kuvassa tämän pitäisi olla koko ehdotuksen päämäärä eli kuljetusten tulisikin siirtyä vähäpäästöisiin kuljetusmuotoihin.

Vaikuttavuuden näkökulmasta onkin erittäin tärkeää, että päästötiedosta tulee samanlainen helposti vertailtava päätöksenteon parametri kuin matkan tai kuljetuksen hinnasta ja aikataulusta.

Lopuksi

Komission ehdotuksessa viitataan kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategiaan, jossa todetaan, että liikennealan kestävän, älykkään ja sopeutumiskykyisen kehityksen turvaaminen edellyttää eurooppalaisen liikennejärjestelmän kokonaisvaltaista uudistamista. Strategiassa korostetaan mm. älykkäiden liikennejärjestelmien käyttöönoton keskeistä merkitystä edistettäessä digitaalisten, multimodaalisten liikkumispalveluiden kehitystä.

Kestävän liikkumisen lisääminen edellyttää myös eri liikennemuotojen välisen yhteentoimivuuden parantamista (multimodaalisuus). Eri liikennemuotojen saumaton yhteistoiminta mahdollistaa tehokkaat

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00110 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

26.9.2023

ja helppokäyttöiset matkaketjut, lisää erilaisten liikennemuotojen valinnan helppoutta sekä parantaa uusien liikkumispalveluiden houkuttelevuutta ja hyödynnettävyyttä vaihtoehtona yksityisautoilulle.

Komission ”CountEmissions EU” -aloite keskittyy tässä vaiheessa liikkumis- ja kuljetuspalvelujen päästöjen laskemiseen. Jotta aloite tuottaisi sellaisia liikennejärjestelmätason vaikutuksia, joita aloitteella haetaan, tulisi aloitteessa kiinnittää erityistä huomiota päästötietojen hyödyntämiseen. Komissio on aloitteessaan päätynyt siihen, ettei asetus olisi suoraa velvoittava kuljetusyrityksille. Päästötietojen hyödynnettävyyden ja erityisesti päästöjen vähenemisen näkökulmasta pitää toivoa, että kuljetusten tilaajat ja liikkumispalvelujen käyttäjät yhä enenevissä määrin vaativat päästötietoja valitessaan kulkumuotoa ja palvelutuottajaa.

Lisäksi on hyvä pitää mielessä, että isossa kuvassa itse kuljetustapahtuman päästöjen laskeminen ei vielä kerro koko totuutta päästöistä vaan laskennassa pitäisi pystyä vähintään Scope 2 -tason laskentaan, mutta mieluummin koko elinkaaren huomioon ottavaan Scope 3 -tason päästölaskentaan. Liikenteen sähköistymisen edetessä on erittäin tärkeää ottaa huomioon käytettävän sähkön tuotantotapa. Maapallon näkökulmasta on ihan eri asia, onko käytössä tuulivoimalla vai hiilivoimalalla tuotettu sähkö.

Parhaimmillaan komission ”CountEmissions EU” -aloite saa liikennealan yritykset kilpailemaan päästöjen vähentämisellä, joka olisi parasta mahdollista liikenne- ja ympäristöpolitiikkaa.

Kunnioittavasti,

Marko Forsblom
Toiminnanjohtaja
ITS Finland ry